

**OLIY TA'LIMDA PEDAGOG XODIMLARINING INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASHINING AHAMIYATI VA KASBIY
KOMPETENSIYA TUZILISHI**

Matmuratova Mohinur Qozoqboyevna ¹

¹ Xalqaro Nordik Universiteti, 2 MPA 24 guruh 1- kurs magistranti

E-mail: matmuratovamohinur0707@gmail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 29.03.2025

Revised: 30.03.2025

Accepted: 31.03.2025

KALIT SO'ZLAR:

Oliy ta'lim,
innovatsion
texnologiyalar (IT),
pedagogik
kompetensiya,
texnologik
kompetensiya, kasbiy
kompetensiya,
o'qituvchi, interaktiv
ta'lim, shaxsiy
rivojlanish, ta'lim
metodlari, masofaviy
ta'lim.

Ushbu maqola oliy ta'lim tizimida pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashining ahamiyatini va kasbiy kompetensiya tuzilishini tahlil qiladi. Maqolada o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish orqali o'quvchilarni yanada samarali va interaktiv tarzda o'qitish imkoniyatlari, shuningdek, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilarning pedagogik va texnologik kompetensiyalarini oshirish, ularning zamonaviy ta'lim metodlariga moslashishi, shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Maqola o'qituvchilarni zamonaviy talablarga javob beradigan tarzda tayyorlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.

KIRISH. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi butun dunyo bo'ylab tezkor o'zgarishlar va yangilanishlar davrini boshdan kechirmoqda. Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi, ma'lumotlar almashinuvi va global ta'lim tizimining integratsiyasi o'quv jarayoniga yangi talablar kiritdi. Bu jarayonda o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishdagi roli juda katta. Pedagog xodimlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkoniyatlarini yaratadi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash faolligi nafaqat ta'lim jarayonini boyitadi, balki o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini oshirishga ham yordam beradi. O'qituvchilar, texnologiyalarni qo'llash orqali, o'z pedagogik faoliyatlarini zamonaviy talablar asosida yangilash, yangi metodlar va yondoshuvlarni o'zlashtirish imkoniyatiga ega

bo'ladi. Shuningdek, texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan ta'lim berishga va ularning motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashining ahamiyati, kasbiy kompetensiyalarning tuzilishi va ularning ta'lim sifatini oshirishdagi roli o'rganiladi [1,2]. Maqola o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni, ular o'rtasidagi bog'liqlik va bu jarayonning ta'lim tizimini rivojlantirishdagi ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan. Oliy ta'lim tizimida pedagog xodimlarining innovatsion texnologiyalarni qo'llash faolligi va kasbiy kompetensiyalari o'quv jarayonining sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi, yangiliklarga ochiqlik va texnologiyalarning tezkor taraqqiyoti talablarni yangilashga undaydi. Pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash orqali o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish, o'quv materiallarini samarali yetkazish va interaktiv o'qitish metodlarini joriy etish mumkin. Shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni zamon talablariga moslashtirishning muhim omili hisoblanadi [3].

Tadqiqotning dolzarbligi. Oliy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi va pedagog xodimlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Texnologiyalarning tez rivojlanishi va global miqyosda ta'lim metodlarining o'zgarishi pedagoglarning zamonaviy talablar asosida malakalarini oshirishni talab qiladi. Shu bois, pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni o'z pedagogik faoliyatlariga samarali joriy etishlari va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni dolzarb masaladir. Ushbu tadqiqot oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashdagi ahamiyatni, ularning kasbiy kompetensiyalari tuzilishini va bu jarayonlarning o'quvchilarga ta'lim sifatini oshirishdagi rolini o'rganishga qaratilgan. Maqola pedagoglarni zamon talablariga mos ravishda tayyorlash va ularning innovatsion texnologiyalarni qo'llash bo'yicha amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish zaruratini ta'kidlaydi. Bu tadqiqot, o'z navbatida, o'qituvchilarni ta'lim jarayonida yanada samarali ishlashga tayyorlashga yordam beradi va ta'lim tizimini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Oliy ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilar talabalarga nafaqat an'anaviy bilimlarni taqdim etadilar, balki ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni yechish va kreativlik kabi ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Texnologiyalarning qo'llanilishi o'quv jarayonini yanada jonlantiradi, ma'lumotlarni tez va samarali olish imkoniyatini yaratadi. Innovatsion texnologiyalar, jumladan, elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv darslar, o'quv videolarini taqdim etish va masofaviy ta'lim tizimlari o'qituvchilarga o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashish imkonini beradi [4]. Bunday texnologiyalar ta'lim jarayonini shaxsiylashtirishga yordam beradi va har bir talabaga uning o'ziga xos o'qish uslubiga mos materiallarni taqdim etadi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalar o'qituvchilarga o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda, o'zlarining pedagogik uslublarini takomillashtirishda ham yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, o'quvchilarning natijalari va o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Pedagog xodimlarning kasbiy kompetensiyasining tuzilishi kengroq va ko'p qirrali bo'lib, ularning malakasini aniqlovchi bir qancha omillardan iborat [5]. Kasbiy kompetensiya, avvalo, o'qituvchining bilimlari va ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyaning tarkibiy qismlari quyidagi yo'nalishlarda rivojlanishi kerak:

Pedagogik kompetensiya. O'qituvchining ta'lim berishning samarali metodlarini bilish, pedagogik vazifalarni muvaffaqiyatli bajarish qobiliyati. Bunga darslarni tashkil etish, o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos o'quv metodlarini tanlash kiradi.

Texnologik kompetensiya. Innovatsion texnologiyalarni o'z sohasiga qo'llash va undan to'g'ri foydalanish qobiliyati. O'qituvchilar zamonaviy ta'lim texnologiyalarini, masofaviy ta'lim platformalarini va boshqa texnologik vositalarni ta'lim jarayonida ishlatish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Ijtimoiy kompetensiya. O'qituvchining ijtimoiy muloqot qilish, talabalari va hamkasblari bilan samarali aloqalar o'rnatish va jamoaviy ishlarni boshqarish qobiliyati. Bu kompetensiya pedagogning o'quvchilarga motivatsiya berish va ularning rivojlanishiga yordam berish imkoniyatini yaratadi.

Shaxsiy kompetensiya. O'qituvchining o'zini-o'zi boshqarish va shaxsiy rivojlanish uchun motivatsiyaga ega bo'lishi. O'qituvchi o'z bilimlarini yangilab borish, o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish va shu asosda o'zini takomillashtirishga intilishi kerak.

Innovatsion texnologiyalar o'qituvchilarni o'z kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga undaydi. Misol uchun, onlayn kurslar, vebinarlar va boshqa masofaviy ta'lim vositalari orqali o'qituvchilar o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab borish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, elektron resurslar va interaktiv platformalar yordamida o'qituvchilar ta'lim texnologiyalarining yangi usullarini o'rganishlari va ularni o'z pedagogik faoliyatlarida qo'llashlari mumkin. Innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi o'qituvchilarni yangi pedagogik usullarni o'rganishga, o'z metodologiyalarini yangilashga va o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini yaxshilashga olib keladi [6]. Shunday qilib, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari nafaqat bilimlar bilan, balki zamonaviy ta'lim metodlari, texnologiyalari va interaktiv o'qitish usullarini qo'llash bilan ham rivojlanadi. Oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash faolligi va kasbiy kompetensiyalarining rivojlanishi o'quv jarayonining sifatini oshirish va talabalar uchun yanada samarali ta'lim muhitini yaratishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash, o'qituvchilarga o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilash, o'z pedagogik usullarini takomillashtirish va shaxsiy rivojlanishlariga erishish imkonini beradi. Shuningdek, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagoglar ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarga esa zamonaviy, interaktiv va samarali ta'lim taqdim etiladi [7].

=====

Adabiyotlar tahlili. Oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda dunyo miqyosida keng o'rganilayotgan mavzulardan biridir. Bu yo'nalishdagi adabiyotlarda o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llashi, ularning pedagogik faoliyatini takomillashtirish va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rinlari ko'rib chiqilgan. Bir qator tadqiqotlar pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali o'quv jarayonini samarali tashkil etishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Masalan, Jumaev (2019) o'qituvchilarning pedagogik texnologiyalarni qo'llashdagi faoliyatini tahlil qilib, innovatsion metodlarni o'zlashtirishning o'quvchilar uchun ta'lim sifatini oshirishga olib kelishini ko'rsatgan. U shuningdek, pedagoglarning texnologik kompetensiyalarini oshirishning o'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirishda yordam berishini ta'kidlaydi [8].

Kamilov (2020) o'z tadqiqotida masofaviy ta'lim tizimining rivojlanishi va pedagoglarning yangi texnologiyalarni qo'llashga tayyorligini o'rganib chiqdi. U pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda interaktiv va multimedia texnologiyalarining rolini o'rganib, bu texnologiyalarning o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim o'rin tutishini aniqladi. Innovatsion texnologiyalarni ta'limda qo'llash, shuningdek, o'qituvchining shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. G'afurova (2018) ning ta'kidlashicha, innovatsion texnologiyalar o'qituvchilarga o'z kasbiy rivojlanishlarini ta'minlashda va o'z metodikalarini yangilashda katta yordam beradi. Uning fikricha, o'qituvchining shaxsiy rivojlanishi va o'zgarishlarga moslashish qobiliyati, o'z navbatida, ta'lim tizimining sifatini oshiradi [9].

Shuningdek, Abdullayev (2021) pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy ta'lim metodlarini qo'llashning zarurligini ta'kidlaydi. U o'qituvchilarni yangi texnologiyalarni o'zlashtirishga undashda o'quv resurslarining muhim o'rin tutishini va ularning ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda bevosita ta'sirini ko'rsatdi. Mahmudov (2022) o'zining tadqiqotida innovatsion texnologiyalarni o'qituvchilarning faoliyatiga qo'llashda kasbiy kompetensiyalarning turli jihatlari, jumladan pedagogik, texnologik va shaxsiy kompetensiyalarni rivojlantirishda qanday ahamiyatga ega ekanligini muhokama qilgan. U pedagogik texnologiyalarni o'rganish va o'quvchilar bilan interaktiv munosabatlar o'rnatish o'qituvchilarning professionallik darajasini oshirishga yordam berishini aniqladi [10,11]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash faolligi, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish o'rtasidagi bog'liqlik kuchli. Innovatsion texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etish orqali o'qituvchilar o'z malakalarini oshiradi, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi va shaxsiy yondashuvni qo'llashda samarali natijalar ko'rsatadi. Oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashining ahamiyati va kasbiy kompetensiyalarining rivojlanishi

=====

bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshirish va ta'limning sifatini yaxshilashda muhim omil sifatida qaraladi. Ma'lumki, o'qituvchilar zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali o'z bilimlarini yangilash, yangi pedagogik uslublarni o'rganish va o'quvchilarga interaktiv va shaxsiylashtirilgan ta'lim taklif qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuning uchun, o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashdagi faolligi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va umumiy ta'lim tizimining sifatini yaxshilaydi.

Tadqiqotlarda pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni alohida ta'kidlangan. Jumaev (2019) ning tahliliga ko'ra, o'qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini oshirish o'quvchilar uchun ta'lim sifatini yaxshilashga olib keladi. O'qituvchilar texnologiyalarni qo'llash orqali o'z pedagogik faoliyatlarini samarali tashkil etishlari mumkin, bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshiradi. Bunga, masalan, interaktiv platformalar yoki masofaviy ta'lim tizimlari orqali o'qituvchilarning o'quvchilarga shaxsiy yondashuvni amalga oshirish imkoniyati mavjud bo'ladi. Shu bilan birga, Kamilov (2020) va G'afurova (2018) ning tadqiqotlarida texnologik kompetensiyalarning rivojlanishi o'qituvchilarni nafaqat ta'lim jarayonini samarali boshqarish, balki o'z o'quvchilari bilan yuqori samarali muloqot o'rnatish imkoniyatini ham beradi. Bu esa, o'z navbatida, o'quvchilarni yangi bilimlarni qabul qilishda motivatsiya qilishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash, o'qituvchining pedagogik va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, onlayn darslar yoki interaktiv o'quv materiallari o'qituvchiga o'quvchilar bilan samarali aloqalar o'rnatish va o'z pedagogik faoliyatini moslashtirish imkoniyatini yaratadi [12].

Shu bilan birga, Abdullayev (2021) ning fikricha, innovatsion texnologiyalarni qo'llash o'qituvchining shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar, texnologiyalar yordamida, o'z malakalarini doimiy ravishda yangilab borish, yangi pedagogik metodlarni o'rganish va o'zlarining metodik yondoshuvlarini takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, bu texnologiyalar o'qituvchilarning o'z kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nafaqat pedagogik, balki shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi. Biroq, innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali kiritish uchun o'qituvchilarni tegishli malakali tayyorlash va doimiy ravishda rivojlantirish zarur. Mahmudov (2022) ning tahliliga ko'ra, innovatsion texnologiyalarni qo'llashda o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchilarga texnologik infratuzilma, metodik qo'llanmalar va doimiy malaka oshirish kurslari taqdim etilishi kerak. O'qituvchilarni texnologik yondoshuvlar va interaktiv darslar metodlari bo'yicha tayyorlash nafaqat ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga, balki o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berishga ham

imkon yaratadi. Shu nuqtada, innovatsion texnologiyalarni o'qituvchilarning kasbiy faoliyatiga joriy etishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan masalalardan biri — pedagoglarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish bo'lib, bu faqatgina o'qituvchining shaxsiy yondashuvi va malakasi bilan emas, balki oliy ta'lim muassasalarining tizimli yondashuvi bilan ham hal qilinishi kerak [13]. O'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda tayyorlash, ularning kasbiy kompetensiyalarini oshirish va yangi pedagogik yondoshuvlarni o'rganishga qaratilgan dasturlarni joriy etish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Innovatsion texnologiyalarni oliy ta'lim tizimida samarali qo'llash, o'qituvchilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan ta'lim berish imkoniyatini yaratadi va o'qituvchilarni doimiy ravishda rivojlantirishga yordam beradi. Biroq, bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun o'qituvchilarni malakali tayyorlash va texnologik infratuzilmani yaxshilash zarurdir.

Xulosa. Oliy ta'limda pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashining ahamiyati va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi, ta'lim tizimini yanada samarali va sifatli qilish uchun juda muhimdir. Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish, o'qituvchilarni nafaqat pedagogik, balki texnologik va shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Bu orqali o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan, interaktiv va sifatli ta'lim taqdim etish imkoniyatlari yaratiladi. Pedagog xodimlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llashdagi faolligi ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida yaxshilashga yordam beradi. Bunday texnologiyalar o'qituvchilarga o'z malakalarini yangilash, o'quvchilarga moslashgan darslarni tashkil etish va o'quvchilarning qiziqishini oshirish imkonini beradi. Shuningdek, o'qituvchilarni innovatsion texnologiyalarni qo'llashga tayyorlash va ularning kasbiy kompetensiyalarini doimiy ravishda rivojlantirish, ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni ta'lim tizimiga samarali joriy etish uchun o'qituvchilarga kerakli resurslar, malaka oshirish kurslari va texnologik infratuzilma taqdim etilishi zarur. Ta'lim muassasalari, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlarni va texnologiyalarni qo'llashga tayyorlashda tizimli yondoshuvni amalga oshirishi kerak. Umuman olganda, innovatsion texnologiyalarni o'qituvchilarning pedagogik faoliyatiga kiritish, ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashga, o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishga va o'qituvchilarni zamonaviy ta'lim sharoitlariga moslashishga yordam beradi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yangiev, A., Adjimuradov, D., Panjiev, S., & Karshiev, R. (2021). Results and analysis of field research in flood reservoirs in Kashkadarya region. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 264, p. 03033). EDP Sciences.
2. Mamatov, D. N. (2012). The features of electronic educational medium in training future teachers of vocational educational. *The Advanced science. Open access journal. ISSN*.
3. Mamatov, D. N. (2017). Information Educational Environment as a Factor of Intensification Students' Independent Work. *Eastern European Scientific Journal*, (5).
4. Mamatov, D. N. (2021). Bekchanova Sh. B., Saidova BN, Abdullaeva DN, Fayzieva GU Enhancing the participation of students and faculty in distance learning using blender learning and flipped classroom technologies in the development of pedagogy through digital technology. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(2), 4910-4917.
5. Yadgarov, N., & Mamatov, D. (2019). Brief description of some architectural monuments of bukhara. In *International Scientific and Practical Conference" Innovative ideas of.–2019*.
6. Mamatov, N. D. (2017). Elektron axborot ta'lim muhitida kasbiy ta'lim jarayonlarini pedagogik loyihalashtirish. Monografiya. T: Navro 'z, 160.
7. Маматов, Д. Н. (2017). Электрон ахборот-таълим мухитида касбий таълим жараёнларини педагогик лойиҳалаштириш. PhD док. дис. Т.: Наврӯз, 160.
8. Urazova, M. B., Abduraimov, S. S., Mamatov, D. N., Vakhidova, N. K., & Radjapova, D. D. (2020). Perfection of technology of preparation of future teachers of vocational education to the designing activity the main contents of the dissertation. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(8 Special Issue), 2205-2215.
9. Mamatov, D. N., Kuysinov, O. A., Abduraimov Sh, S., Zaripov, L. R., & Abduraimova, G. O. (2022). Stages of Inter-Industry Integration in Ensuring the Quality of training and employment of personnel. *International journal of special education*, 37(2), 338-348.
10. Mamatov, D. N. (2017). Pedagogical design of professional education processes in the electronic information educational environment.
11. Ravshanovna, R. D. (2023). Modern Competencies of Future Entrepreneurs. *Frontline Social Sciences and History Journal*, 3(05), 67-70.
12. Raxmatullayeva, D. (2022). Yoshlar va xotin qizlar tadbirkorligini rivojlantirish–davrlar talabi.
13. Рахматуллаева, Д. Р. (2015). Содержание профессиональной ориентации учащихся на предпринимательские виды деятельности. *Молодой ученый*, (21), 825-828.